

Ballar al carrer com a empoderament feminista. El discurs coreogràfic dels col·lectius Bellywarda i l'Armée des Roses

Maria Patricio-Mulero - Université Toulouse 1 Capitole (maria.patricio-mulero@ut-capitole.fr) - LLA Creatis.

Paraules clau: feminisme – dansa – espai públic – empoderament – sense of place – sororitat

Introducció i conceptes clau de la ponència:

La equació dones i espai públic és un dels temes reivindicats pel feminisme des de dècades, especialment a les ciutats. El binomi dones i cultura és igualment una reivindicació capital, degut a les discriminacions i violència de gènere existents en el camp cultural. Si posem el focus en el camp de la dansa, amb la centralitat del cos femení, i la situem en l'espai públic urbà, podem apreciar la presència de diferents reptes contundents que en alguns casos poden desenvolupar el compromís militant de difondre i visibilitzar alhora un art coreogràfic femení amb tota la seva exigència tècnica i aposta estètica, amb la reivindicació dels cossos de dones en un espai públic que encara avui els hi és aliè, i que poden apropiarse durant les performances coreogràfiques.

Henri Lefebvre va assenyalar que al llarg de la història, la ciutat ha sigut per a les dones tant un lloc de lluita com el que la lluita posa en joc (Lefebvre, 1968). No és tan sols l'escenari on se situen les reivindicacions feministes, sinó la finalitat en si: que l'espai urbà pertanyi a la meitat de la població, que té el mateix dret de viure en seguretat, de treballar, de representar-se, d'existir, i de mostrar el seu art. Leslie Kern afirma que les seves experiències urbanes quotidianes estan marcades pel gènere, la seva identitat de gènere determina com es mou per la ciutat (Kern, 2021). Entre molts altres, el moviment #MeToo remarca que la cultura de la violació recorda a les dones el que s'espera d'elles: que han de limitar la seva llibertat de caminar, treballar, divertir-se i ocupar espais a la ciutat. “El missatge és clar: la ciutat, en realitat, no és per a vosaltres” (Kern, 2021).

El FatChanceBellydance (FCBD© Style) des de la seva creació durant la dècada dels 80 a San Francisco es reivindica com una dansa feminista, i evoluciona a partir de la fusió de la dansa oriental amb influències de flamenc i danses tradicionals índies, reconstruint

un imaginari orientalista en què les «tribus»¹ de dones actuen tant a l'aire lliure com als escenaris reivindicant la sororitat i la visibilitat de tots els cossos. A França existeixen diverses tribus practicant aquesta disciplina, basada en la semi-improvisació a través d'un llenguatge compartit entre les ballarines. La tribu Bellywarda de Tolosa ha fet particularment explícita la seva voluntat d'actuar sobretot en espais públics per reivindicar el lloc de les dones.

Un altre col·lectiu francès de dansa en l'espai públic amb una voluntat clarament feminista és L'Armée des Roses, que recrea el cancan original, especialment vinculat al context de la Comuna de París. En aquest cas, les ballarines han decidit treure la dansa dels cabarets Pigaille per interpretar cancan als carrers de Montmartre, amb una estètica i un missatge tal i com s'entenia en els seus inicis per promoure els valors feministes, subversius i revolucionaris originals: dones en solitari en els balls populars, atraient l'atenció amb les seves acrobàcies i l'exhibició del cos, quan les tres coses els hi eren prohibides.

Metodologia de recerca:

Per aquest estudi, s'han realitzat entrevistes col·lectives qualitatives i semiestructurades durant el segon confinament (gener 2021) amb els col·lectius Bellywarda i L'Armée des Roses, amb l'objectiu d'entendre la posada en escena de la reivindicació feminista dels cossos femenins en l'espai públic a través de la dansa i comprendre les particularitats d'interacció social amb el públic i entre les ballarines en aquest tipus d'actuació artística semi-improvisada.

A partir de la dansa al carrer d'aquests col·lectius, analitzarem la conjunció reivindicativa del protagonisme de la dona en la dansa i en l'espai públic. Partim de la hipòtesi que en la realització performativa de les companyies es mobilitza una combinació rellevant d'emocions que actuen de múltiples maneres. En primer lloc, les emocions de les ballarines al ballar al carrer, en un ambient on no existeix un pacte d'espectador com el d'un teatre i on ressorgeix la seva experiència com a dones, degut a les situacions quotidianes de violència, assetjament, inseguretat i incomoditat. Les

¹ Actualment, la dansa oriental i les seves evolucions de fusió es troben en ple debat entorn als estudis culturals. Entre altres coses, es qüestiona la paraula 'tribu' i el propi nom de la disciplina, que en el cas de la FCBD Style s'anomenava anteriorment American Tribal Style.

ballarines tenen expectatives cap al públic improvisat, cap a l'espai apropiat i entre elles com a comunitat.

En segon lloc, el públic percep diferentment l'espai públic, al variar la funció de zona de pas a ser un escenari artístic; poden impregnar-se de l'emoció de les ballarines en un context inèdit, i poden percebre la transmissió de valors feministes que pretenen comunicar les ballarines. En tercer lloc, França ha prohibit durant la pandèmia tot espectacle de carrer, però ha mantingut intacta la reivindicació de les ballarines que reivindiquen la importància de la cultura, particularment la dansa a l'aire lliure, com a foment del vincle social.

Principals resultats i conclusions:

Els espectacles al carrer de les Bellywarda i L'Armée des Roses tenen una important dimensió social complementant la performance artística. El context extern a un lloc cultural, on l'espectador assumeix una conducta codificada de recepció, suposa un repte essencial per a les ballarines, que a més a més realitzen danses semi-improvisades. La incertesa sobre la recepció i la ocupació de l'espai públic reforcen els vincles entre elles.

La pràctica coreogràfica del FCBD i el cancan en grups de dones reforça la confiança en sí mateixes, el sentiment de sororitat, l'orgull de la identitat femenina i la visibilització de la diversitat dels cossos. La exigència tècnica, les coreografies impregnades de valors històrics i la necessitat de comunicació no verbal, juntament amb el fet de compartir amb altres dones la experiència de ballar al carrer, reafirma el vincle social del grup, i crea entre elles un lloc segur de tolerància i ajuda mútua.

L'apropiació de l'espai públic a través de danses feministes genera també orgull en les ballarines, que són conscients que estan desafiant una situació anòmala de les ciutats en les quals encara no s'ha normalitzat la presència dels cossos femenins. La trobada amb el públic en un marc geogràfic diferencial, per la excepcionalitat del seu ús artístic, suposa un augment de les expectatives per a les artistes, que normalment obtenen una recepció positiva. Les ballarines aprofiten aquest context per vehicular els missatges feministes propis als seus estils de dansa. La sororitat, la unitat del col·lectiu de dones i la diversitat dels cossos en el FCBD Style, i el dret a la llibertat, a la festa i al propi cos en el cas del cancan.

(Extractes de l'article publicat a Debats : <https://revistadebats.net/article/view/3623>)